

KRÓTKA HISTORIA POWSTANIA STYCZNIOWEGO 1863

Przyczyną powstania była porażka Rosji w wojnie krymskiej oraz branka do armii rosyjskiej przeprowadzona w Królestwie Polskim w połowie stycznia.

Powstanie zostało ogłoszone Manifestem 22 stycznia 1863 w Królestwie Polskim i 1 lutego 1863 na Litwie. Trwało do jesieni 1864. Było to największe i najdłużej trwające polskie powstanie narodowe. Objęło ziemie zaboru rosyjskiego, tj. Królestwo Polskie i ziemie zabrane.

Powstanie to miało charakter wojny partyzanckiej, stoczono w niej około 1200 bitew i potyczek. W walkach uczestniczyło około 200 000 osób, głównie z rodzin szlacheckich, w mniejszym stopniu z chłopstwa i mieszczaństwa. Mimo początkowych sukcesów zakończyło się przegraną powstańców, z których kilkadziesiąt tys. poległo w walkach.

Smutne konsekwencje powstania:

- 1 tys. stracono,
- ok. 38 tys. skazano na katorgę lub zesłanie na Syberię,
- ok. 10 tys. wyemigrowało,
- wojska rosyjskie pacyfikowały powstańców z dużą determinacją i okrucieństwem,
- miejscowości, które udzieliły schronienia powstańcom, zostały spalone, także były rzezie ludności cywilnej,
- niszczone dobra kultury np. spalono archiwum Ordynacji Zamojskiej w Zwierzyńcu (gdzie byliśmy kilka razy),
- Wilno zostało spacyfikowane przez oddział Murawjowa (Wieszatiela),
- na Litwie zginęło 10 tys. polskiej szlachty a ogólna suma 40 tys.,
- w 1867 zniesiono autonomię Królestwa Polskiego, jego nazwę i budżet,
- w 1868 wprowadzono nakaz prowadzenia ksiąg parafialnych w języku rosyjskim,
- w 1869 zlikwidowano Szkołę Główną Warszawską,
- w 1869-70 setkom miast wspierających powstanie odebrano prawa miejskie,
- w 1874 zniesiono urząd namiestnika,
- w 1886 zlikwidowano Bank Polski,
- skasowano klasztory katolickie w Królestwie,
- rozpoczęto intensywną rusyfikację ziem polskich,
- skonfiskowano ok. 1600 majątków ziemskich.

Uzyskane przez powstanie osiągnięcia części celów politycznych:

- przyczyniło się do zahamowania polityki ugody przez hrabiego Aleksandra Wielopolskiego wobec rosyjskiego zaborcy (zwrócić uwagę na obecne czasy jak opozycja nasza jest zadufana w Niemczech i wymysłach Unii Europejskiej),
- w wyniku represji i tłumienia powstania straciła uznanie wśród ogółu społeczeństwa,
- pamięć o powstaniu ożywiła nastroje polityczne, co przyczyniło się do odzyskania niepodległości Polski pół wieku później,
- przyczyniło się do korzystniejszego niż w pozostałych zaborach uwłaszczenia chłopów.

Konsekwencją był:

- gwałtowny skok demograficzny,
- potężny wzrost produkcji przemysłowej,
- wzrost urbanizacji,
- podniesienie się stopy życiowej,
- bujny wzrost czasopiśmiennictwa, literatury pięknej, teatru: (Bolesław Prus, Eliza Orzeszkowa, Stefan Żeromski) i malarstwa: (Artur Grottger, Jan Matejko, Maksymilian Gierymski)
- na wsi zaczęło się szerzyć czytelnictwo polskie.

Głównodowodzący powstaniem: Ludwik Mierosławski, Marian Langiewicz i Romuald Traugutt.

Ostatni dyktator powstania Romuald Traugutt został aresztowany przez rosyjską policję 11 kwietnia 1864 r. Był torturowany, nie wydał nikogo. Został zdegradowany i skazany na śmierć. Wraz z nim powieszono Rafała Krajewskiego, Józefa Toczyskiego, Romana Żulińskiego i Jana Jeziorańskiego. Ostatnim gestem przed śmiercią Romualda Traugutta było ucałowanie krzyża w obliczu trzydziestotysięcznego tłumu, który śpiewał pieśń „Święty Boże”.

Zaraz po śmierci Traugutta zaczęto kształtować kult jego osoby. Wielu świadków tej egzekucji porównywało jego śmierć do męki Chrystusa.

Legenda Traugutta była tak wielka, że znalazła odzwierciedlenie w poezji i prozie, także poczyniono starania w celu procesu beatyfikacyjnego.

Jednym z zadań Grupy Historyczno-Turystycznej jest odnajdywanie cmentarzy i szukanie na nich powstańców, głównie styczniowych. Namiar na nich wskazuje dh Witold Sebastyański i Anna Sebastiańska.

Znaleźliśmy już wiele takich cmentarzy z naszymi powstańcami.

Dh. Barbara Milczanowska
Grupa Historyczno-Turystyczna
TG „Sokół” w Sanoku